

Oponentský posudek bakalářské práce Anny Grusové:

Senioři a volný čas

Téma této bakalářské práce je poměrně nové a nezvyklé: dosud nějak ze setrvačnosti uvažujeme, tak jako kdysi uvažovali naši nábožensky vřelejší předchůdci, že život mám byl dán k nějakému životnímu úkolu. Cílem je tento dar života na úkol spotřebovat. Běžným prožitkem člověka posledních desetiletí se ale stalo to, že život takto nespoteřebuje, a že se dokonce může ocitnout v situaci, že má života nadbytek. Obstarávání živobytí je jednodušší, lidský věk se prodlužuje, a tak cílem přestalo být spotřebování se, vydání se pro druhé, ale užívání si svého života jen tak pro sebe. Přes určité výhody a radosti ale přináší tento jev i nezanedbatelné problémy a bezradnost při jejich řešení. V této bakalářské práci se studentka Anna Grusová zabývá rozmanitostí činností při trávení volného času seniorů, které sleduje v gerontologickém centru v Praze 8 (Šimůnkova ulice č. 1600).

V teoretické části (17 stran) volí autorka tyto náměty kapitol: uvedení do problematiky stárnutí populace, srovnání života starého člověka v minulosti a dnes, stratifikace životních období podle věku, problematika důchodového věku, vznik medicínského oboru geriatry, choroby stáří, starý člověk v nemoci, selhávající funkce rodiny vzhledem ke svým seniorům a prožívání volného času starého člověka. Kapitoly jsou dobře volené, i když velice zběžně popsané. Je zarážející, že autorka vůbec nezauvažovala o smyslu stáří. Během studia antropologie či psychologie měla nejméně jednu příležitost poznat, že stáří vůbec není marné a nešťastné období lidského života, ba naopak. Stáří je nejpříhodnějším časem, kdy zhodnotit životem nabytou zkušenost. Navíc tíže stáří je ulehčována tím, že vlastní děti ve zralém středním věku dávno odpoutané od závislosti na rodičích pocítí vděk a potřebu dluh splatit v podobě pečování o starého a čím dál méně mohoucího rodiče. O této velkolepé vzájemnosti napsala autorka úhrnem tři řádky, navíc negujícím způsobem, jak je to vyjádřeno např. na str. 22: „Ne všichni mají chuť, čas a energii starat se o nemohoucí rodiče a prarodiče ... a naštěstí už existuje mnoho zařízení a služeb...“. O prarodičovském úkolu je zmínka jen nepatrná a také v negativním smyslu: „...mohou mít obavy, že budou svým dětem či vnoučatům na obtíž...“. Na zvyšování problému seniorů se sekundárně podílíme i tím, že zdůrazňujeme negativa a těch se bojíme, ale pozitiva zapomínáme. V seznamu použité literatury autorka uvedla několik knih, které mohly práci těmito myšlenkami obohatit, ale zůstalo jen u výčtu knih, použity nebyly.

Co se týká výzkumu: V malém výzkumu popsaném v praktické části se autorka snaží pracovat se zvolenými respondenty, kterých bylo 35 (8 mužů, 27 žen ve věku 59 – 87 let). Tématem rozhovorů je, jak senioři tráví volný čas, které aktivity využívají z nabídky gerontologického centra, přáli-li by si, aby byla nabídka rozšířená a o jaké činnosti. Podle výpovědi se autorka v rozhovoru zajímala i o způsob života, je uvedeno například, jak žijí, kde bydlí, s kým žijí, a co pro ně znamená navštěvování gerontologického centra. Interpretace zjištěných výsledků ale považuji za slabé místo této práce. Výzkum nelze považovat ani za kvalitativní, neboť neodhaluje žádné kvality a specifika života seniorů, ba ani za kvantitativní, přestože se autorka nakonec uchýlila k číselnému vyjádření počtu činností, kterých se senioři účastní. Zjištěné výsledky jsou chudé, bez hlubšího smyslu a závěr výzkumu zní vágně: že je třeba problém stáří řešit včas, nezasouvat jej do pozadí a že brát každého seniora jako individualitu.

Vše by mohlo být zajímavější, kdyby si autorka stanovila nějaký problém, který by mohla nějak ve výzkumu pojednat, nebo porovnat. Například kdyby si všimla, že vlastně jde o dva prožitky času. Za prvé jde o prožitek zkracujícího se času na pozadí vědomí přibližujícího se konce, který u seniorů bývá intenzivnější. A za druhé jde o obyčejnou zaneprázdněnost. V obou prožitcích je pociťován nedostatek času, ale vedou k odlišnému závěru: v prvním hraje roli myšlenka smrti, která slouží k tomu, aby konečný život byl dožit intenzivně, a jde o naplnění smyslem. Ve druhém jde o odmítání nebo odsouvání konečnosti, protože člověk předpokládá, že konec je ještě v nedohlednu. Například sledováním těchto postojů by se ukázalo víc o životě seniorů.

Nakonec připomínám, že by také mnohé objasnilo, kdyby autorka více podrobně představila institut Gerontologického centra, eventuálně sdružení Gema, jeho program, zaměření, zda jde o zařízení spadající do resortu MZ nebo MPSV nebo je-li to neziskové sdružení... není vůbec jasné, v jakém vztahu jsou účastníci ke GC: jsou-li klienti, pacienti, náhodní zájemci, jaké problémy je nutí navštěvovat GC. Po důslednějším představení činnosti GC by se staly pro čtenáře mnohem více pochopitelné postavy, jako například paní, která je uživatelka nabídky gerontologického centra, ale která zároveň, přestože je v důchodu, baví se podnikáním a dovážením a vyvážením strojírenských součástek, ad.

Bakalářskou práci doporučuji k obhajobě, ale pro uvedené nedostatky navrhuji ji ohodnotit známkou tři.